

Nagyboldogasszony Római Katolikus Templom bővítése _ Nagykovácsi Zártkörű ötletpályázat zárójelentés

Építész Mester Egylet Mesteriskola XXV.-XXVI. ciklus hallgatói részére

1. Az ötletpályázat célja

Az ötletpályázat célja, olyan megoldások keresése a plébániatemplom bővítésével kapcsolatban, amelyek mind az építészeti, mind a műemlékvédelmi szempontok együttes figyelembevételével, reális jövőképet nyújtanak az egyházközség számára.

2. A tervpályázat jellege

A tervpályázat zártkörű, névalírással.

3. A részvétel feltételei

A tervpályázaton az ÉME Mesteriskola XXV.-XXVI. ciklusának hallgatói vehetnek részt mestereikkel, mint konzulensekkel együtt.

4. A Bíráló Bizottság

Elnök:	Kemenes Gábor plébános	Nagykovácsi Egyházközség
Társelnök:	Gettó Tamás építész	ÉME Mesteriskola
Tagok:	Arnóth Ádám építész	ÉME Mesteriskola
	Csillag _Katalin építész	ÉME Mesteriskola
	Dobai János építész	ÉME Mesteriskola
	Pelényi Margit építész	ÉME Mesteriskola
	Szabó Levente építész	ÉME Mesteriskola
	Kauszer Tibor építész	Nagykovácsi Egyházközség
	Smohay András m. történész	Sz.fehérvéri E.megyei Múzeum

5. Összefoglaló értékelés

A zsűri két alkalommal ült össze, mindkét alkalommal minden zsűritag jelen volt az online felületen.

Az első ülésen konszenzusosan eldöntötte, hogy mind a tíz pályázat tartalmában és formájában is színvonalas. A kiírásban megfogalmazott templombővítési feladatot a pályázók egy része nem szó szerint értelmezte, alternatív megoldásokat dolgozott ki és ezzel állást foglalt azzal kapcsolatban, hogy a templom átépítése számukra nem vállalható.

Voltak olyan pályázatok, amelyek vállalták az átépítés kockázatát. A tervek megismerése során a zsűri megállapította, hogy sem az egyik, sem a másik nem tekinthető kizárólagos érvényűnek. A pályázat legfőbb tanulsága és a pályázaton túlmutató konklúziója, hogy bár a templom bővíthető, de nem ez az egyetlen megoldás a megnövekedett templomba járó közösség befogadására. A bíráló bizottság javasolja a kiírónak, hogy vizsgálja meg egy új templom építésének lehetőségeit is.

A bíráló bizottság az

5. sorszámú tervet I. díjban

6. sorszámú tervet II. díjban

2. sorszámú tervet III. díjban

3. sorszámú tervet III. díjban részesíti.

6. Összefoglaló értékelés, a műemléki szempontok kiemelésével:

Ha egy plébános megkeresi a műemlék-felügyelőt azzal, hogy bővíteni akarja védett templomát a válasz elsőre nemleges. Hiszen a templom értékei úgy maradnak meg a leghitelesebben, ha változatlanul őrizzük meg. Aztán ha a plébános ezt nem fogadja el, és a felügyelő tovább gondolkodik, akkor rájön, hogy ez nem feltétlenül igaz. Egy hosszú életű műemlék rendszerint több átépítésen esett át, és az új részek kapcsolatba kerülve a régiekkel új, értékes egységet hozhatnak létre. Persze, nem mindig. A műemlékvédelem létrejötte előtt történt „önfeledt” változtatások gyakorta sok korábbi érték pusztulásával jártak. Tehát a feladat bővíteni, de értékek elvesztése nélkül. A megoldás érdekében terv készítendő, hiszen meggyőző csak így lehet az építési szándék. A legjobb, ha több terv is születik, és még jobb, ha több tervező vehet ebben részt, azaz ilyen esetben érdemes pályázatot kiírni. Ez történt Nagykovácsi esetében.

Kérdés, mik a templom műemléki értékei, amelyek nem sérülhetnek változtatások esetén sem. Az értékleltár művészettörténeti szempontból sorolja fel a számottevő értékeket. Megemlíti a fontos részleteket: a berendezést, a három oltárt, szószéket, keresztelőkutat és így tovább. Ezeknél lehet, még érdekesebb, hogy a szentélyben nemrég barokk falképegyüttest is feltártak, megerősítve a szentély érinthetetlenségét. A templom jellege, külső megjelenése szokványosabb, különlegességeket nem jelent. Ugyanakkor a településben elfoglalt helyzete, szerepe korántsem lebecsülendő. A templom tömege hosszú idő óta szervezi az egész faluképet, együtt él környezetével, a terület domborzatával, környező házaival, köztük a plébániával és a templomkert fáival. Ezt vették figyelembe az előtte lévő tér, utcavezetés kialakítása során. Természetesen ez a faluban betöltött szerep messze túlnő a településképi szempontokon: a nagykovácsiak generációinak hosszú sora ide járt templomba, az ősök itt kötöttek házasságot, a gyerekeket itt keresztelték. Egy bővítés során tehát az is figyelembe veendő, hogy ez a hitélet központja évszázadok óta, régebben, mint hogy a jelenlegi templom felépült. Mi sem bizonyítja jobban a templom súlyát, mint hogy a hívek a bővítés esetében is ragaszkodnak meglévő templomukhoz, ennek terében szeretnék megélni közösségüket.

A jó kiegészítés, bővítés felvállalja a korát, mai jellegét, de harmonikusan együttműködik a műemlékkel, megőrzi a műemlék évszázadok alatt kialakult identitását. Nem akar dominánssá válni, hanem alázattal viseltetik a meglévő, elismert értékek iránt.

A pályaművek közül négy nem vette föl a kesztyűt: nem a templomot bővítette, hanem javaslatot tett új, elkülönülő épület emelésére (2), ill. a kert liturgikus használatára (1, 3, 4). Ezek műemléki szempontból nyilván teljesen megnyugtatóak és elfogadhatóak, hiszen a műemléket érintetlenül hagyják, ugyanakkor valójában megkerülik a kérdést. Ezeknek a pályaműveknek mégis igen fontos a szerepük. Egyrészt felhívják a figyelmet a kert rendezésére és használhatóságára, másrészt próbára teszik a megbízó eltökéltségét, elbizonytalanítva őt a bővítés indokoltságában. Jelzik, hogy egy barokk műemlék esetében korántsem magától értetődő a bővítés, és ez számukra nem elfogadható alternatíva.

A templom faluképi szerepének, identitásának megőrzése fontos szempont, így a teljes torony és karzat bontása túlzott nehezen képzelhető el (8). Műemléki szempontból valóban a szentély, ill. a bejárati oldal együttese a legfontosabb, de a teljes tető és boltozat bontásával is sérül az épület lényege, ugyanakkor valóban kellő méretű és építészeti vitathatatlanul erős tér jön létre (9). (A túlzott mértékű bontás, természetesen legkevésbé sem csak műemléki kérdés, hiszen jelentős a pénzügyi vonzata is.) Ha a templom megőrzését a jelenlegi épületre korlátozzuk, akkor a mellé épített új hajó teljesen elfogadható megoldás, de a régi és az új tömeg együttlélése, a fő nézet, fő megközelítés felőli változás túlzott, hiszen az új tömeg takarja a régit (10; nem lényegi kérdés a pályázat szempontjából, de a templom valóban nyerne az egykori toronysisak rekonstrukciójával).

A fentiekből következik, hogy a templom műemléki megőrzésének szempontjából azok a – bővítés igényének is eleget tevő – pályaművek a legtámogathatóbbak, amelyek kevesebb és gondosan kiválasztott helyeken bontják meg az épületet, és a férőhelynövelés ellenére az új tömegük megtartja a templom faluképi dominanciáját. A templom megtámadásának pontja logikusan a hajó fala a boltozatot tartó pilaszter-csoportok között.

A különös kifinomultságú, rózsalugast idéző pályamű önálló kápolnaként jelenik meg a templom tömege mellett, sajátosan megoldott részletekkel (7). A legrealisabb hozzáállást a 6. sz. pályamű adja, amely a legkevesebb bontással jár, és két mellékhajóval biztosítja a befogadóképesség növelését. A szerény mellékhajók megjelenése nem zavar bele a templom hagyományos megjelenésébe, távolabbról szinte nem is érzékelhető. Hasonlók mondhatók el az 5. sz. pályaműről, azonban a bővítmény önálló, teljes (és a barokkhoz is illő elliptikus alaprajzú) formája egy valóban új és mai magas minőséget tud hozzátenni az öreg templom megszokott képéhez, egyúttal megőrizve a műemlék dominanciáját. Arnóth Ádám

7. Összefoglaló értékelés liturgiai szempontból:

A nagykovácsi plébániatemplom férőhelyeinek bővítésére készült építészeti pályaműveket liturgikus szempontok alapján két feltétel mentén vizsgálom. Az egyik a sajátos közösségi jelleggel kapcsolatos megfelelés, a másik a templomokon belüli kiváltságos helyek, vagyis az oltár, a tabernákulum, a papi szék, az ambó, a keresztkút, a gyóntatószék építészeti kezelése. Mivel a templomban Isten népe Krisztus megújuló kereszttádozatának ünneplésére gyűlik össze, elsődlegesen közösségi jelleggel bíró épület, mely belső elrendezésével is kifejezi az egyház hierarchikus felépítését. A római katolikus templomok berendezése *kapcsán A római misekönyv általános rendelkezései* (Budapest, 2009) felhívják a figyelmet arra, hogy a híveket úgy kell elhelyezni, hogy a szertartásokat mindenki figyelemmel kísérhesse, érthetően hallhassa és a liturgiában tevékenyen részt tudjon venni. Ennek a szempontnak a nagykovácsi templom bővítésére készült pályaművek közül a jelenlegi templomtérrel kívül létrehozott misézőhelyek tervei felelnek meg leginkább, velük szemben legkevésbé, pedig a két templomtérrel tervező 10. pályamű alkalmazkodik ezen követelményhez. Sajátos helyzetekben – az egyházi előírások szerint – a szentmise bemutató szent helyeken kívül is, ha az méltó és illő hozzá. Bevett gyakorlat, különösen búcsújáró helyeken, a kegytemplom mellett kialakított szabadtéri misézőhelyek létrehozása. Ezek természetesen nem állandó plébániai közösségek, hanem egy-egy kiemelt ünnepi alkalomra nagy számban érkező vendégek számára készülnek.

A templomon belüli kiváltságos helyekkel a pályázatok egy része külön nem foglalkozik. A 4. és 7. pályamű a meglévő presbitériummal számol. Sajátos tendencia, hogy a tervezés során a presbitériummal is foglalkozó pályaművek közül több nem jelzi a papi széket és a szolgálattevők helyét (1., 2, 3, 5, 8, 9, 10. pályamű). A szabadtéri misézőhelyek esetében a tabernákulum elhelyezésétől szerencsésen eltekintenek. A 2. számú pályaműben az ún. csűrbe csak egy jelzésszerű oltár kerül, a kiváltságos helyek kialakításával nem foglalkozik. Az 5. számú pályamű a keresztkutat az új keleti melléktérbe helyezi, illetve gyóntató helyiséget tervez a délnyugati toronyaljba. A presbitérium és a hajó hierarchiáját a 10. számú terv az oltár áthelyezésével bontja meg. A déli kórus bővítésével tervező 8. terv nem tér ki az énekkar el- vagy áthelyezésének kérdésére.

Összefoglalva elmondható, hogy a templomépület bővítésére adott tervek nem biztosítják maradéktalanul a teljes közösség zavartalan részvételét a szertartásokon, illetve a pályaművek liturgikus szempontok szerinti jobb megfelelőségéhez további egyeztetésekre lenne szükség.

Smohay András

8. Pályázatok részletes értékelése:

1. sorszámú pályamű: (Nagy Júlia, Mészáros Nóra és Font Iza Mester: Pethő László)

A pályázat készítői alapvető döntésüket, hogy nem nyúlnak hozzá a templomhoz, következetes érveléssel támasztják alá. Ennek az érvelésnek talán egy gyenge pontja van, miszerint a „négy száz fő elhelyezése” csak” vasárnapokon és ünnepnapokon jelent kihívást, egyébként a templom kihasználatlan, mert a pályázatot éppen emiatt a” csak”miatt írták ki.

Egyértelmű állásfoglalásukkal, azzal, hogy nem fogadták el szó szerint a meglévő templom bővítésének programját, más pályázatokkal együtt rávilágítottak a kiírásban rejlő ellentmondásra: A meglévő templom terének bővítése nem az egyetlen válasz arra a kérdésre, amit a megnövekedett létszám befogadása indukált.

A tervezett „kifordított templom”építészeti megfogalmazása, formálása, finom, érzékeny. Az új templomtér kontúrja szellemképesen fölszakadozva integrálódik a templomkertbe, struktúrája a barokk kor egységes szellemiségére hangolódva szerveződik meg. E-szerint a világkép szerint egyetlen nagy rendszer működik és minden alrendszer, egészen a legapróbb részletig, ennek rendelődik alá. Tervükben a téglaszőnyeg a barokk világképbe illeszkedő alrendszer és a további részleteket a vázolt szellemiséghez híven, konzekvensen alakítják. A szőnyeg redői egyrészt részleteket, például padsorokat képeznek, másrészt utalnak a nagy rendszerre azzal, hogy általuk a templom téri illúziója is fölsejlik.

A fűtött padsorok, komfortos mikroklímát kínálnak, egyszersmind a komfort hiányára is ráterelik a figyelmet.

A terv feldolgozása elegáns, a képek kifejező erővel közvetítik a szerzők szándékát.

Kérdés, hogy a meglévő templom elsúlytalanodása elfogadható –e. Az eddig benne koncentrálódó szakrális tartalom „kifordítása”, kiszivattyúzása, és a külső térbe transzformálása, nem okoz-e nagyobb „kárt”, mint például a templom testének a megsértése okoz.

2. sorszámú pályamű (Csipke Tamás, Demeter Ágota, Pomázi Dorottya, Soltész László Gábor, mester: Lévai Tamás)

A pályázók alaposan indokolt álláspontja szerint a jelenlegi templom bővítése és a templomkert felhasználása értékrombolással jár. Úgy találták, hogy a templomban legfeljebb 220 férőhely alakítható ki, mely a hétköznapi igényeknek megfelel. Ennél nagyobb létszámú igény esetére, a történeti analógiát is felhasználva, új „közösségi csűr” építését javasolják. Józan, flexibilisen

használható, hatékonyan megépíthető (olcsó) tágas teret, melyben mindenféle szakrális és/vagy közösségi funkció funkcionális igényei teljesíthetők.

Választását nem csak a templom (és kert) értékeinek védelmével indokolja (helyesen), hanem rávilágít arra is, hogy az igények változnak (változhatnak): A tisztán liturgikus eseményeken túl, egyre több közösségi és persze közösségépítő eseményre is igény van és lesz.

A szépen bemutatott és indokolt terv néhány eleme (akár feloldhatatlan megoldása) is kritizálható:

A legfájóbb a csűr helye és tájolása, mely akár nagy befogadóképessége miatt is, egyértelműbb helyzetet kívánna, kieső pozícióba került. (A megoldás szinte lehetetlen, hiszen megfelelő méretű építési hely csak itt állt rendelkezésre). Azonban a feloldás keresése magában rejtheti egy új templom építésének felvetését is! Azaz jó lett volna, ha a csűr, mely új mivolta miatt nem helyhez kötött elem, akár egy új helyen lehetne megoldása vagy kezdeménye egy második templom építésének.

A flexibilitás valós biztosítása az ábrázoltaknál bővebb és szorosabban kapcsolódó kiszolgáló tereket (helyiségeket) igényel. Azaz a „vastag falba” épített terek valószínűleg nem elegendőek. A megoldás azonban az ötletpályázat igényein túlmutató tervezési munkarészeket igényelne.

A Bíráló Bizottság, a tervet reális alternatívát nyújtó megoldása miatt, **megosztott III. díjban** részesítette.

3. sorszámú pályamű (Bagi Borbála, Bálint Anna, Gulyás Levente János, Karlovecz Ádám

Mester: Dévényi Tamás)

Az alkotók a kiírással ellentétben nem a meglévő barokk templomot bővítik. Javaslatukkal egyértelműen a bővíthetőség átgondolására hívják fel a Kiíró figyelmét. Tervük a barokk templom megbonthatatlan egységként való kezelése mellett érvel, viszont ütemezett megoldást ad a helyprobléma megoldására.

Komoly elemzés készült javaslatuk alátámasztására. Következtetésüket a település térbeli növekedésének dinamikája, az aktív hívők számának növekedése támasztja alá. Mivel a falu lakossága az utóbbi évtizedekben exponenciálisan növekedett és a régi központ kikerült a centrumból, jogos felvetésnek tűnik egy új fókuszpont kijelölése a településen. Ez utóbbit a felújított Három Kereszt kálváriakápolna melletti üres területre javasolják.

A feladat megoldására adott javaslat, a szentély mögötti területen létrehozott szabadtéri misézőhely szépen reflektál a templom tengelyére. A 'kerítés építmény' nem hivatkozik, formálásában a minimumra törekszik, ennek ellenére minden szükséges funkciónak helyet talál. Szép analógiát használ az anyagválasztásnál: a kálváriakápolna felújításának koncepcióját folytatja, amivel rokonságot teremt a két liturgikus hely között.

Az ideiglenes fedés logikusnak tűnik, viszont kialakításának módja nem szerencsés. A fákhöz való rögzítés és a kerítésből pózna szerűen kiálló elemek nem méltók a terv színvonalához.

Az új, megfelelő befogadóképességű, minden igényt kielégítő templom helykijelölését mindenképp megfontolásra javasoljuk.

A terv **megosztott III. díjban** részesült.

4. sorszámú pályamű (Ferkai Tamás, Mester Petra, Szász László, Czigány Kata. Mester Kund Iván)

Több pályázathoz hasonlóan nem bővítik a jelenlegi templomteret, hanem gondos elemzéssel kiválasztják azon mozdítható elemeit, amelyek megítélésük szerint nem tartoznak koherensen a barokk templomtér egységéhez.

Az elemzés a templomtér belüli férőhely bővítés lehetséges módjait is feltárja. Sejthető, hogy a kiírók, mielőtt a pályázat kiírását elhatározták, ezeket a bővítési módokat maguk is átgondolták.

A „kitelepített” attributumok módját adták a tervezőknek, hogy a templomkertet, mint a templom szakrális auráját újra értelmezzék.

A körmeneti hagyományok fókuszba emelése, újabb rendeltetéssel gazdagítja a templomkertet, ugyanakkor nem osztja meg a templomot külső és belső templomtérré, hanem a kertet csak a kerthez illeszkedő alkalmi rendeltetéssel, körmenetekkel, és az ehhez illeszkedő alkalmi installációkkal, például alkalmi oltárokkal egészíti ki.

Bár a terv nem ad közvetlen választ a férőhelybővítésre, az a törekvése, hogy a templom szakrális fókuszát a templomtérben tartsa, és, hogy a nagyobb templomi közösséget is összefogó szép hagyományokat felelevenítse, mindenképpen értékelendő.

A terv grafikai feldolgozása finom, érzékeny, a pályázat szerzői tervlapjaikkal világosan, érthetően kommunikálják mondanivalójukat.

5. sorszámú pályamű: (Kálna Dávid, Szabó Dániel, Potzner Ádám, Balázs Anna.
Mester: Hőnich Richárd)

A pályamű a templom bővítésére a pályázati mezőnyben egyedi megoldást javasol. A barokk templomtömeg köré vont aszimmetrikusan elliptikus bővítmény elkerüli a toldalék-megoldások tagadhatatlan hátrányait, ugyanakkor könnyed, szinte éteri megfogalmazásával (lásd a tervezők lepel-narratíváját) az új épülettömeget egyszerre teszi a kert, és egyszerre a bővítendő templomtér szerves részévé. A találkozás-átszellemülés-elmélkedésnek a bővítmény belső tereiben megfogalmazott dramaturgiai hármását, a kertbe tervezett keresztút javaslatával erősíti. Az elliptikus tömeg finoman megidézi a forma barokk korszakbeli jelentőségét, ugyanakkor aszimmetrikus megformálásával egyértelműen a mához köti, és kellően függetleníti a meglévő templomépület szimmetriájától. Felmerül ugyanakkor a forma befejezetlenségének kérdése, ugyanis nehezen gondolható a burkolatban való kijelölés elegendő erősségűnek ahhoz, hogy a nagyívű koncepciót a templom bejáratánál méltóképp indítsa el. A pályamű az egyike azoknak, amelynek tervezői gondos mérlegelés után vállalták a tényleges bővítés ellentmondásos kísérletét. A barokk templom hosszfalainak áttörése az alapvetően tömör falas struktúra karakterét hagyja érvényesülni, ugyanakkor a nyílások lőrésszerű (ferde bélletű) megfogalmazása kérdéses. Szép a tervezők javaslata a templom egyes térrészeinek a különféle események létszámigényeire válaszoló kihasználás-skálájára. A bővítés a férőhely számot noha maximalizálja, sok helyről felmerül a láthatóság, és azzal összefüggésben a misén való részvétel lehetőségének korlátossága. A terv építészeti megoldásai kifinomultak, különösen az elliptikus ív menti fátýolszerű homlokzati megoldás értékes, mely a bővítményt egyszerre teszi a templomtér és a kert részévé. A pályaművet nagyvonalúsága, gondolatgazdagsága, és a bővítés építészetileg ellentmondásos, de a közösség szükségéeként maximálisan indokolt igényének megfelelő, arra magas színvonalú választ adó tervjavaslata miatt a Bíráló Bizottság **I. díjban részesíti.**

6. sorszámú pályamű: (Bódi Gergő, Kiss Dávid, Kiss-Serfőző Evelin. Mesterek:Golda János, Róth János)

A terv készítői egyértelmű választ adnak a kiírásra: A templom terének a bővítése mellett döntöttek.

A pályamű legfőbb erénye a templom jelenlegi szakrális tartalmának és liturgikus rendjének tengelyben, illetve fókuszban tartása. A szimmetrikus bővítés illeszkedik az eredeti templom szellemiségéhez, a barokk egységes és egyfókuszú világképéhez.

A tervezők vállalták azt a kockázatot, amit a templom eredeti terének, képének, köveinek a megsértése jelent. Döntésük önmagában is, az összes pályamű kontextusában pedig még inkább vitatható. Ezzel együtt a bírálóbizottságban az a konklúzió alakult ki, ami a tervpályázaton túlmutat: Ha a templom átépítésének kockázata nem vállalható, akkor a megoldás nem a templom fókuszának megosztásában, hanem új templom építésében keresendő.

A bővítés a templom külső képében alárendelt szerepet kapott, nem konkurál a főtömeggel. A bővítés léptéke nem a főtömeghez, inkább a kerítések léptékéhez igazodik, a főhajó áttöréseit a templom tektonikus rendjéhez illeszkedően jelöli ki. A szimmetrikus szerkesztés elveivel némiképp ellentmondóan a két bővítést eltérően kezeli: Az egyiket zártan, a másikat megnyitva a templomkert felé. A megnyitás a templomkert bevonódása és a kiürítés megkönnyítése szempontjából előnyös lehet, ugyanakkor a szimmetria oldása gyengíti a koncepciót. Nem nagyon érthető, hogy a nyitott, illetve zárt oldalhajókra miért helyez azonos felülvilágítókat. Nem erőssége a tervnek a templomot a plébániával összekötő épületrész, mert a szimmetrikus bővítés képletének tisztaságát, intaktságát gyengíti, takarja és elmosódottá teszi.

A terv grafikai interpretációja átélhető atmoszférát sugároz.

A bíráló bizottság a tervet **II. díjban** részesíti.

7. sorszámú pályamű: (Huszár-Berényi Kata, Zsíros Renáta, Dienes Péter, Bóta Andrea.
Mester: Kalmár László)

A pályamű a mezőnyből kiemelkedő alapossággal állt hozzá a feladathoz, s talán a leginkább elmélyült, a legapróbb részletekig kiterjedő és kiemelkedő építészeti értékeket képviselő javaslatot fogalmazott meg. A férőhelyszám szükséges növelését elfogadta, egy részét a templomtérben belül oldva meg, más részét a jobb oldalra kihelyezett bővítményben. A templomkerthez legalább annyira, mint a templomtömeghez illeszkedő, a rózsalugas analógiájával megfogalmazott bővítmény-pavilon építészetileg kiemelkedő finomságú. A barokk templom hosszfalának áttörése a templom bővítését elfogadó pályázók közül talán egyedülként biztosítja a majdnem teljeskörű láthatóság/részvétel jogos igényét. Ugyanakkor a pályamű erényei egyben a hátrányainak is tűnnek. A bíráló bizottságban erős kérdések merültek fel a templom egyoldali bővítésével kapcsolatban, ahogy az áttörés kiváltásának drasztikussága is a templomtér kérdéses átalakulásához vezetne. Az az építészeti kifinomultság, részletgazdagság, összetettség, ami a bővítés tömegében tagadhatatlan építészeti érték, mintha túlzás lenne: kérdéses hangsúlyeltolódáshoz vezet a bővítmény és bővítendő barokk templom viszonylatában. Gondoljunk csak a templomtérbe jó arányérzékkel javasolt kelheimi kő és a

pavilon mozaikburkolatának feszültségére: mintha ezzel nem csak építészeti értelemben, de az ülőhelyek egyenrangúsága, a misén való részvétel közösségi egyenlősége is csorbát szenvedne. A pavilonszerű épület részletei is felvetnek kérdéseket: a tető vízelvezetésének, és a tartószerkezettől visszahúzott üvegdoboz megvalósulásának a – pályázati szinten nyilvánvalóan nem elvárható, mégis, a javaslatból előre vetíthetően – bonyolult, a pályamű éteri tisztaságát vélhetően visszavető valószínűségét. A Bíráló Bizottság a pályamű gondosságát, építészeti értékeit messzemenően elismeri, ugyanakkor a fenti belső ellentmondások miatt díjazásban nem részesíti.

8. sorszámú pályamű (Bató Blanka, Csík Zsolt, Korózs Dóra, mester: Nagy Iván)

A pályázók első körben sorba vették a lehetséges alternatívákat. Majd, annak ellenére, hogy a férőhely biztosítására többféle ötlet is felmerült: új terem építése vagy új templom építése is, esetleg kommunikációs eszközök még intenzívebb használata, a barokk templom különös bővítését javasolták.

Úgy találták, hogy mivel a szélességi bővítés a pillértestek miatt láthatósági akadályokba ütközik, a tér bővítését a hajó megnyújtásával fogják biztosítani. Ahhoz, hogy ez lehetővé váljon, csak a templomtornyot és a kapus falat kell elbontani! Az új helyek a karzat helyére épített új karzaton és a fölé épített erkélyen jöttek létre (a földszinti ülőhelyfoltok ésszerűsítése mellett). Így összesen 170 új ülő és álló hely létesült. Azonban a mély erkélyek miatt a jobb láthatóság egyáltalában nem teljesül, a jelenlegi karzatlépcső helyére épített csigalépcső nem biztosítja a biztonságos közlekedést.

Külön bírálat tárgya lehet a külsőben megjelenő új elemek: a bejárati homlokzat és a torony kialakítása. Nem tudhatjuk, hogy mi járt a tervezők fejében, amikor a rajzokon szereplő félköríves formákat választották: talán a belső tér íves gurtnijainak vonala? Mindenesetre az erőteljes formaképzés merőben különös. Kortársnak archaikus, barokknak idegen, öntörvényű világ. Az aszimmetrikus helyzetű és atektonikus alátámasztású torony szinte még fokozza a feszültséget. Gyanítjuk, hogy nem nyerné el a község lakóinak és a híveknek a szimpátiáját.

A Bíráló Bizottság véleménye szerint a bővítés javasolt módja a torony és a bejárati fal lebontása árán nem elfogadható, mert a barokk templom tömegének és karakterének elvesztését eredményezi.

9. sorszámú pályamű: (Méray-Horváth Mercédesz, Butoi Noémi, Kalászi Zoltán, Ungerhofer Dániel. Mester: Frikker Zsolt)

A terv készítői abból a jogos megállapításból indultak ki, hogy a templom főhajójának oldalirányú bővítésével, kiváltásokkal megbővített oldalhajók nem képeznek a főhajóval azonos értékű tereket, nem biztosítható maradéktalanul a közösségi együttlét. Egy meglehetősen merész ötlettel a barokk templomtér elbontását javasolják, megtartva az eredeti szentélyt és a tornyot és e két elem közé befültülő új, megfelelő méretű, tengelyesen szimmetrikus csarnokot terveztek. A nagy felülvilágított tetőt a földtől egy üveg csíkkal emelik el, amely a kerttel kapcsolja össze a belső teret. A tömegarány az erdélyi fatemplomokat arányit idézi. Az új, szépen megfogalmazott ihletett szakrális térben kortárs építészeti keretbe foglalt műtárgyként jelennek meg a barokk részletek, ezzel ráirányítva a figyelmet, és kiemelve ezek szépségét, amitől kissé olyan hatást kelt, mintha múzeumban lennének. A tervezők egyedülként választották ezt az utat, és egyedülként oldották meg maradéktalanul a kiírásban megfogalmazott elvárást a templom bővítésére, ennek ára a templomtér elbontása, amit a zsűri nem támogatott. Más korokban talán fel sem merült ilyen dilemma, és pont a barokk volt az a stílus, amely kevésbé kímélte az elődök alkotásait, ma ennél sokkal jobban tiszteljük a múlt emlékeit. A magas építészeti színvonalon megtervezett épületet önállóan, nem bővítésként, hanem mint kortárs templomot lenne jó megépíteni. Ennek a tervnek a legfőbb tanulsága az lehet, hogy érdemes akár új templom építésében is gondolkodni Nagykovácsiban.

10. sorszámú pályamű: (Pék Elemér)

A pályázók a templomtér egyik oldalához kapcsolódó önálló épület tervezése mellett döntöttek. Döntésüket leírásukban a barokk templomtér hierarhikus rendszerének ártértelemzőségével indokolják. E- szerint az értelmezés szerint az önálló identitással rendelkező új templomtér mellérendelése összeegyeztethető azzal a változással, ami a templom építése óta, a hívők és templomuk viszonyában végbement. Ennek a változásnak az oka a hívek közösségének felértékelődött jelentőségében keresendő.

A pályázók értelmezését úgy is lehetne értelmezni, hogy a barokk egységes világképe, a klasszicizmustól kezdődően, napjainkra is jellemző módon párhuzamos világképek egyidejű jelenléte miatt, megváltozott.

A közösség szerepének megváltozását a szerzők olyan konkrét megoldásokkal is kifejezik, mint az oltár áthelyezése, pódiumról történő lehozása, azaz a hívekhez történő közelítése. A pályázat saját templomtér-értelmezési koncepcióját következetesen fejti ki, az új templomtér külső belső

építészeti formálása konzekvens, színvonalas. Elképzeléseit hatékony és kifejező grafikai közvetítéssel interpretálja.

Ikertemplom megnevezésük jól jellemzi tervük alapvetését, amely templombővítési hipotézisük következetessége ellenére is vitatható.

A szerzők maguk fogalmazzák meg azt a mondatot, amely a bírálóbizottság kritikájának az összefoglalása is lehetne: „Egy templom, két templomtér.”